

geweerd. Tot nu toe is hij alleen in haar-verboden. Ook bij de onderzoeken van CALNAN en AGRUP is geenszins uitgesloten dat het gaat om contactsensibilisaties ontstaan door dagelijks contact met de stoffen die later beticht werden van het tot stand brengen van een sensibilisatie door de exponering in een lapjesproef die vaak onvoorzichtig herhaald werd binnen de 9 à 21 dagen (een termijn die vermeden moet worden wegens de vergroting van de kans op totstandkoming van contactsensibilisering). Er is een uitvoerig na-onderzoek aan de gang (ICDRG) bij honderden van patiënten om na te gaan of contactsensibilisatie door één lapjesproef bestaat of niet. Eén van de interessante uitkomsten van dit onderzoek tot nu toe is bijvoorbeeld dat een zo sterk sensibiliserende stof als Primine (het primula-allergeen) hiertoe niet in staat is in Italië, waar primula's binnenskamers niet voorkomen, dus niet gezorgd kunnen hebben voor een zekere „background”: subklinische sensibilisatiegraad. Omdat dit onderzoek nog niet is afgesloten en omdat men dientengevolge rekening moet houden met de mogelijkheid van het bestaan van een subklinische background-sensibilisatiegraad, doet men er goed aan te proberen met zo laag mogelijke concentraties in een geschikt vehiculum uit te komen. Men kan hierbij vertrouwen op de Internationale Standaardreeks van de International Contact Dermatitis Research Group die nu zeker bij 10.000 patiënten op zijn merites maar ook op zijn veiligheid is uitgetest en zonodig bijgeschaafd. Het als routine werken met deze reeks kan zeker niet beschouwd worden als een gevaarlijke procedure. Daar staat de kritische supervisie van een tiental dermatologen, die hiermee dag in dag uit werken, borg voor.

Men kan er van mening over verschillen of men lapjesproeven zal doen alleen op geleide van de anamnese of dat men begint met de routine-standaardreeks, aangevuld met de beroepsstandaardreeks en tenslotte met de stoffen die patiënt zelf meebrengt. Dit is onder meer afhankelijk van de intelligentie van de patiënten die men behandelt: slechts weinigen zijn zo begaafd dat zij een samenhang aan durven nemen tussen een huidandoening en een stof die zij gedurende jaren getolereerd hebben. Dit is een waarneming die geheel indruist tegen de dagelijkse directe ervaring. Wij proberen zelf aan de hand van de routine-testreeksen tot inzicht en secundair tot verklaring aan de patiënt te komen. In die gevallen waarin wij dat niet meenden te behoeven te doen, kwamen wij vaak zeer bekocht uit! Pas de standaardreeks wees ons op de clou! Geen goede detective veronachtzaamt het routine-onderzoek, zelfs SHERLOCK HOLMES niet. De leermeester van CONAN DOYLE, de schrijver die SHERLOCK HOLMES schiep, was Dr. JOSEPH BELL uit Edinburgh volgens W. S. BARINGGOULD in „*The annotated Sherlock Holmes*”, John Murray, Londen, 1968.

Literatuur: AGRUP, G. (1969) Hand eczema. *Acta dermat. venereol. (Stockh.)* 49, Suppl. 61. — FREGERT, S. e.a. (1969) Epidemiology of contact dermatitis. *Trans. St John's Hosp. dermat. Soc. (Lond.)* 55, 17. — HJORTH, N. (1961) *Eczematous allergy to balsams allied perfumes and flavouring agents*. Proefschrift. Munksgaard, Kopenhagen. — JANSEN, L. H. (1971) *Ned. T. Geneesk.* 115, 985. — MAGNUSSON, B. e.a. (1965) Patch test methods. *Acta dermat. venereol. (Stockh.)* 45, 123; (1966) Routine patch testing II. *Acta dermat. venereol. (Stockh.)* 46, 153. — MALTEN, K. E. (1971) Occupational dermatitis in 5 European Dermatological Departments. *Berufsdermatosen* 19, 1. — ROTHENBERG, H., en N. HJORTH (1968) Allergy to perfumes from toilet soaps and detergents in patients with dermatitis. *Arch. Derm.* 97, 417.

Nijmegen, juni 1971

K. E. MALTEN

Het blijkt dat ik met mijn klinische les niet voldoende duidelijk geweest ben. De boodschap die ik getracht heb over te dragen, was drieërlei, nl. 1. plakproeven dienen op indicatie te geschieden en houden soms beperkte risico's in; 2. de anamnese is bij contacteczem, zelfs bij intelligente patiënten, soms volstrekt onvoldoende voor het verzamelen van de nodige gegevens betreffende contactallergenen; 3. veel facetten van de pathogenese van het contacteczem zijn nog onbekend.

Ik kan Dr. MALTEN verzekeren dat het plakproefonderzoek in 1958 lege artis geschiedde volgens de toen bekende regels, nl. met contactallergenen in concentraties waar niet-gesensibiliseerden niet op reageren, en met substanties waarvan niet bekend was dat ze door één applicatie zouden sensibiliseren.

Dr. MALTEN wijst er zelf reeds op dat het extreem sensibiliserende vermogen van perubalsem in 1958 nog niet algemeen bekend was. In hoeverre één plakproef zou kunnen sensibiliseren is zeker niet goed bekend; al zal dit zelden voorkomen bij de meest gebruikelijke standaardseries.

Zoals steeds bij ieder medisch ingrijpen, hetzij om diagnostische hetzij om therapeutische redenen, zal altijd risico tegen nut moeten worden afgewogen.

Ik heb de lezers een nutteloze opsomming van literatuurgegevens willen besparen; dat is altijd gewenst en nog eens extra in een klinische les, waarin het immers gebruikelijk is naar aanleiding van een of enkele ziektegeschiedenissen, een bepaalde problematiek toe te lichten of op nieuwe ontwikkelingen te wijzen. Over plakproeven zou nog veel meer te zeggen zijn, zelfs voorbeelden van blijvende desensibilisatie na één plakproef, doch dit alles zou in dit kader slechts dienstig zijn aan mijn neiging tot exhibitionisme van literatuurkennis.

Mijn dank voor de terechtwijzing van mijn lapsus betreffende CONAN DOYLE.

Utrecht, juni 1971

L. H. JANSEN

ZWANGERSCHAPSBEPALING DOOR DE VROUW ZELF

Met belangstelling en waardering hebben wij het „Commentaar” van Prof. KLOOSTERMAN (1971) gelezen. De vele aspecten van zulk een zwangerschapsbepaling zijn door ons nauwkeurig overwogen en aan velen is advies gevraagd voor tot de invoering van de „Predictor” werd overgegaan.

Wij willen op een bepaald punt verder gaan dan Prof. KLOOSTERMAN, en zijn van mening, dat de juistheid van de uitslag van de test niet slechts van groot belang is, maar zelfs essentieel. Er zijn door ons in de 2¹/₂ jaar durende ontwikkelingsperiode vele tests op betrouwbaarheid in de praktische uitvoering gedaan. Ter afsluiting is met de uiteindelijke versie een praktijktest — op de betrouwbaarheid en de praktische uitvoerbaarheid door de vrouw zelf — uitgevoerd door een panel, bestaande uit 300 vrouwen. Hierbij werden zowel positieve als negatieve urinemonsters ter beschikking gesteld. De uitslagen waren in ruim 99% van de gevallen correct.

Ervan uitgaande dat een vrouw die de test in haar eigen omgeving met haar eigen urine uitvoert om te bepalen of zij zwanger is, nauwkeuriger de gebruiksaanwijzing zal lezen en volgen dan de vrouwen in het panel die „proefurine” gebruikten, menen wij in de praktijk eveneens een zeer hoge graad van juistheid van de uitslag van de test te mogen verwachten. Dit temeer omdat er aan de betrouwbaarheid van

de methode op zichzelf geen enkele twijfel bestaat, daar deze reeds jarenlang in een iets minder eenvoudige vorm door artsen en laboratoria wordt toegepast. Het spreekt vanzelf dat indien tegen al onze verwachtingen in toch zou blijken dat door de wijze van uitvoeren de betrouwbaarheid te wensen zou overlaten, de verkoop van de „Predictor” door ons zou worden gestaakt en het voor de overheid niet nodig zou zijn naar wegen te zoeken om tot een „verbod” te komen. Echter, nogmaals, wij hebben alle vertrouwen in de kwaliteiten van dit produkt, vooral in de handen van de betrokkene.

Prof. KLOOSTERMAN geeft een drietal redenen waarom een vrouw een „Predictor”-set aanschaft maar wij menen dat zijn opsomming niet compleet is: er zijn ook andere, minder negatieve redenen waarom een vrouw in een vroeg stadium belang kan hebben bij het vaststellen van zwangerschap, bv. in verband met haar vakantieplannen, haar carrière, haar garderobe, een aanpassen van haar leefwijze (drinken, roken), het vermijden van schadelijke invloeden (sommige geneesmiddelen). Last but not least is daar de gezonde nieuwsgierigheid van de vrouw voor wie een zwangerschap een vreugdevol begin is van een periode die tot de „blijde gebeurtenis” zal leiden.

In een recent onderzoek in het Wilhelmina Gasthuis vond WIBAUT, dat de helft van de vrouwen, die de kliniek bezochten, ongewild zwanger was geworden, dus onbedoeld en ongepland (NISSO-rapport nr. 6). Daaruit volgt dat een even grote groep — de andere helft — dus positiever staat tegenover een conceptie en zwangerschap: ook voor deze groep is de „Predictor” zeker bedoeld. In een onderzoek (I. P. M. SCHIEDAM) dat aan de beslissing de „Predictor” in de handel te brengen vooraf ging, werd een belangrijk argument om deze zwangerschapstest zelf uit te voeren gevonden: vaak is er bij de vrouw een zekere terughoudendheid of gêne om naar de arts te gaan met de vraag: ben ik zwanger of niet? Zij vreest, vooral als zij niet zwanger blijkt te zijn, de toch al overbelaste arts met deze vraag, die voor haar echter van enorme psychologische en praktische betekenis is, lastig te vallen. Zij wil derhalve een onnodig bezoek aan de arts vermijden en eerst zichzelf, zonder in eerste instantie anderen erin te kennen, zo groot mogelijke zekerheid verschaffen. In de gebruiksaanwijzing en ook in de publiciteit rond de invoering van Predictor is door ons steeds op het belang van het contact met arts (of vroedvrouw) gewezen. Wij hopen door het in de handel brengen van de „Predictor” een dienst te bewijzen aan de meest betrokkene: de vrouw zelf en indirect aan de overbelaste huisarts. Met alle waardering voor de beschouwing van Prof. KLOOSTERMAN over de patiënt-arts-relatie betreuen wij toch de enkele bedenkingen tegen ons produkt in het genoemde commentaar.

Literatuur: KLOOSTERMAN, G. J. (1971) Zwangerschapsbepaling door de vrouw zelf. *Ned. T. Geneesk.* 115, 1033. — N.I.S.S.O.-Rapport nr. 6.

Rotterdam, juni 1971

Chefaro N.V.

Met grote waardering heb ik kennis genomen van het feit dat Chefaro N.V. zelf de verkoop van de „Predictor” zal staken, wanneer de betrouwbaarheid van deze proef te wensen zou overlaten. Volledig deel ik de mening van de inzenders dat de betrouwbaarheid van de proef het essentiële punt is en het enige waarvoor degene die de proef in de handel brengt, verantwoordelijkheid draagt. Dit had ik trouwens al aan de inzenders medegedeeld via de enquête

die aan het in de handel brengen van de „Predictor” vooraf ging. Het verheugt mij thans te vernemen dat Chefaro N.V. veel moeite heeft gedaan zich van de betrouwbaarheid van de proef te vergewissen. Toch meen ik dat de resultaten in de praktijk nog afgewacht moeten worden, alvorens een definitief oordeel gegeven kan worden. Uitgaande van 300 urinemonsters, die zowel positief als negatief waren, was de uitslag in ruim 99% van de gevallen correct. Waren daar ook dubieus-positieve urinemonsters bij? Veel belangrijker is overigens dat het er niet in de eerste plaats om gaat of de urine een bepaald gehalte aan HCG heeft, maar of de vrouw zwanger is of niet. Vervolgens, hoever haar zwangerschap is gevorderd en tenslotte of die zwangerschap zich normaal ontwikkelt. Deze vragen worden met de „Predictor” niet beantwoord en daarom zijn ook de „minder negatieve redenen” die de inzenders noemen voor een zelfonderzoek niet erg ter zake.

Een zwangerschap is een levensfase die deskundige begeleiding vraagt. Het is van groot belang dat de prenatale zorg een aanvang neemt zodra de diagnose zwangerschap gesteld kan worden. Voor een gezonde vrouw zal het uitblijven van de menstruatie een belangrijke aanwijzing vormen dat er een zwangerschap bestaat. Het door haarzelf uitgevoerde urine-onderzoek geeft geen dag eerder uitsluitsel dan het onderzoek door haar vroedvrouw of arts, terwijl deze deskundigen nog veel meer informatie kunnen geven dan alleen de uitslag van het urineonderzoek. Wanneer deze deskundigen tevens, zoals sterke aanbeveling verdient, een vast tarief hanteren voor de begeleiding van een zwangere ongeacht het aantal prenatale controles en de aard van de natale hulp, maakt het ook financieel voor de vrouw in kwestie geen verschil, wanneer zij zich vroegtijdig aanmeldt. Wanneer de arts zo overbelast is, dat hij nauwelijks tijd heeft de vraag naar het bestaan van een zwangerschap te beantwoorden op een moment waarop hem dit in enkele minuten mogelijk zou moeten zijn, dan is het veel beter dat hij zich geheel uit de praktische verloskunde terugtrekt. Nogmaals: Wanneer de „Predictor” in de praktijk betrouwbare gegevens blijkt te verschaffen, is er reden tot verheugen over het feit dat de vrouw in het algemeen minder afhankelijk is geworden van autoriteiten bij het vaststellen van een voor haar uiterst gewichtige zaak. Daarvoor zij Chefaro N.V. dan dank.

Wanneer vele vrouwen er behoefte aan zouden gevoelen op deze wijze de deskundigen buiten spel te zetten, hebben naar mijn mening deze deskundigen gefaald. Uitsluitend en alleen op grond van deze laatste overweging hoop ik dat de verkoop van de „Predictor” geen grote vlucht zal nemen. Niet omdat ik de farmaceutische industrie niet waardeer, maar omdat ik een hoog peil van verloskundige voorziening nog hoger schat.

Amsterdam, 28 juni 1971

G. J. KLOOSTERMAN

HYDRONEFROSE DOOR VERNAUWING VAN DE OVERGANG VAN HET PYELUM IN DE URETER

De inaugurale rede van Prof. Dr. W. A. MOONEN (1965) „Primum non nocere” kwam in mijn gedachte, toen ik het artikel las: „Hydronefrose door vernauwing van de overgang van het pyelum in de ureter” van de collegae C. H. L. KLAASSEN, A. VAN DRIEL, O. H. VAN PERSIJN VAN MEERTEN, C. KOOYMAN en R. P. HERMANS (1971).

In de urologische literatuur is men het er al jaren over eens, dat „aberrante vaten” of zoals de schrijvers zeggen een „abnormale vaatstreng” nooit de primaire oorzaak voor een